

Tanácskozás az északkelet-magyarországi népi kölcsönhatásokról

A maga nemében úttörő tanácskozást tartottak 1984. október 15–17. között a Miskolci Akadémiai Bizottság székházában. A hazai tudományosság történetében először fordult elő, hogy kifejezetten az *interetnikus kapcsolatokra* összpontosító konferenciát hívjanak össze. A rendező szervek – melyek között két akadémiai bizottság, három megyei múzeumi igazgatóság, a debreceni egyetem néprajzi tanszéke, a Magyar Néprajzi Társaság, a TIT és két nemzetiségi szövetség található – láthatóan súlyt helyeztek a *komplex, tudományközi megközelítésre*: a néprajzi, történeti szempontok mellett nyelv- és irodalomtudományi, szociológiai és közgazdasági aspektusú előadások is elhangzottak. Bár a korreferátumok többsége a mai Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyék területén lefolyt kulturális cserére irányította a figyelmet, szép számmal fordultak elő a tágabb régióra, az egykori Felső-Magyarországra, sőt a magyar nyelvterület más részeire vonatkozó tapasztalatok, kutatási beszámolók.

Szabolcsi Miklós akadémikus, az MTA I. osztályának elnöke, valamint *Porkoláb Albert*, a megyei tanács elnökhelyettese nyitotta meg a tanácskozást, amely azután négy, egymást követő ülészakon folytatódott.

Az első szekció átfogóbb, általánosabb jellegű előadásainak sorában *Szabadfalvi József* áttekintette Északkelet-Magyarország néprajzi és interetnikus kutatásának a kibontakozását és főbb tendenciáit. *Csorba Csaba* a Tisza és a Kárpátok között elterülő nagyobb egység: a tiszáninneni régió néptörténeti vázlatát adta. *Veres László* Borsod megye etnikai arculatának változásairól számolt be a 18. század első felében. *Ujváry Zoltán* olyan alapvető fogalmak tisztázására vállalkozott, mint a kapcsolat, a kölcsönhatás, az érintkezés, a párhuzam, az analógia, a migráció és a kolonizáció. *Dömötör Tekla* a szokások népek közötti átadás-átvételének kutatási nehézségeire mutatott rá. *Paládi-Kovács Attila* a természeti, a kultúr-, a nyelv- és felekezeti határok különbözőségeinek a meghatározására tett kísérletet. *Barna Gábor* a nyelvészeti, vallástörténeti kutatások szerepét emelte ki, *Gyivicsán Anna* pedig a külső és belső kulturális kölcsönhatások funkcióját világította meg. *Székely András Bertalan* a budapesti Állami Gorkij Könyvtárban folyó nemzetiségi jelenkutatásról beszélt.

A következő szekció két, népi építészettel foglalkozó előadását *Bakó Ferenc* és *Dám László* tartotta. Több referátum (*Paládi-Kovács Attila*é, *Udvardi István*é, *Kárpáti László*é, *Varchol Nadezdáé* és *Joszfé*) foglalkozott a felső-magyarországi kárpátukránok migrációjával, tárgyi és szellemi emlékeivel, hagyományával. *Dobrossy István* az újjörög diaszpórák néprajzi jelentőségét világította meg. *Dankó Imre* az árucseré szerepét elemezte az interetnikus kapcsolatokban, *Órsi Julianna* három borsodi falu házássági szokásainak nemzetiségi vonásaira mutatott rá.

Egy teljes ülészakot szenteltek a térség legmarkánsabb népi kölcsönhatásának: a magyar–szlovák-*kapcsolatok* kérdéskörének. *Krupa András* a megye szlovákságának életére vonatkozó eddigi kutatásokat foglalta össze. *Marta Sigmundová* a pozsonyi egyetem néprajzi tanszékén folyó interetnikai életmód-vizsgálatokról számolt be. *Cs. Schwalm Edit* a táplálkozás, *Méry Margit* és *Fügedi Márta* a népviseletek, a textilháziipar területén kimutatható átvételek kérdéskörét taglalta. *Petercsák Tivadar* a zempléni szlovák vándoriparosok migrációjával, *Viga Gyula* pedig a bükki szlovák falvak szerepével foglalkozott a táji munkamegosztásban. *Márkus Mihály* Répáshuta

helynevének interetnikus vonatkozásairól, *Jan Sirácky* a 18–19. századi szlovák népmozgásokról, *Kapros Márta* a nógrádi nemzetiségek vallási, társadalmi elkülönüléséről szólt. *Nádasi Éva* négy dél-dunántúli megyében, a gazdálkodás és az etnikum összefüggését feltáró faktoranalízises kutatásaira utalt. *Bodnár Mónika* előadása egy alsógömöri szlovák falu asszimilációs folyamatait, *Szabó Lászlóé* az észak-magyarországi népek rokonsági kifejezéseit elemezte.

A záró szekció a magyarság más, eddig még nem tárgyalt népcsoportokkal való kapcsolatát helyezte előtérbe. Így *Ryszard Kantor* és *Bődi Erzsébet* a határon túli lengyelekre irányuló ún. polóniai kutatásokat, s ezen belül a magyarországi lengyel szórványok életét ismertette. *Balassa Iván* Tokaj-Hegyalja németeinek építkezésével, *Páll István* az egykori észak-tiszántúli románság jellemzőivel foglalkozott. A térség cigány népességének kultúra-átvételeit *Vekerdi József* ecsetelte.

A konferencia idejére az előadások nagyobbik részét megjelentette a Herman Ottó Múzeum néprajzi kiadványsorozatának XV. köteteként, „Interetnikus kapcsolatok Északkelet-Magyarországon” címmel. A tanácskozás a múzeumi és műemléki hónap rangos eseménye volt, a szervezők mintegy főpróbául szánták a jövőre megrendezendő békéscsabai III. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia előtt. Az előadások, eszmecserék, viták szakmai hozadékán túl – sokak véleménye szerint – a tanácskozás jól szolgálta az itt élő népek egymásraultaltságának, sorsközösségének a tudatosítását is.

Székely András Bertalan

*A 30-as évek magyar regényéről
Tudományos tanácskozás Újvidéken
(1984. november 2–3.)*

Tizedik alkalommal rendezte meg az MTA Irodalomtudományi Intézetének XX. századi irodalmi főosztálya és az Újvidéki Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete közös tanácskozását, amelyre ezúttal Újvidéken került sor. Ezeknek a tanácskozásoknak a témája mindig a XX. század magyar irodalmának egy-egy fontosabb kérdése vagy egy-egy rövidebb korszaka; évente hol Újvidéken, hol Budapesten gyűlnek össze a jugoszláviai és a magyar szakemberek.

Az 1984-es tanácskozás címe: *Beszédhelyzet és epikus perspektíva a harmincas évek magyar regényében*. Összesen tíz előadás hangzott el, ezeket a második munkanap végén követte vita.

Az újvidéki intézet igazgatójának, *Utasi Csabának* és a budapesti intézet osztályvezetőjének, *Pomogáts Bélának* megnyitó beszéde után először *Bodnár György* előadása hangzott el (Policentrikus szerkezet és jelentés a *Fellegjárás*ban). Bodnár előadása azt a kérdést feszegette, hogy mennyiben szürrealista regény Sötér műve, s hogy hol adja át a helyét ez a szürrealizmus a realizmusnak. Megállapította, hogy a *Fellegjárás* jelentését policentrikus szerkezet hordozza; a regényben nincs objektív középpont. A racionalitásba vetett hit meginog, s a regény szerkezete azt mutatja, hogy szerzője elfordult a racionális oksági elvtől.